

-3 Sloth, indolence, sleepiness; Ms. 9. 13; 12. 33. -4 The state of ignorance (?); भावाद्भैतं क्रियाद्भैतं द्रव्याद्भैतं तथात्मनः । वर्तयन् स्वातुभूयेह त्रीन् स्वप्नान् ध्रुवते मुनिः ॥ Bhāg. 7. 15. 62. -Comp. -अन्तिकम् consciousness in dream. -अवस्था a state of dreaming. -उपम a. 1 resembling a dream. -2 unreal or illusory (like a dream). -कर, -कृत् a. inducing sleep, soporific, narcotic. -गृहम्, -निकेतनम् a sleeping-room, bed-chamber; दुःखेन लोकः परवानिवागात् समुत्सुकः स्वप्ननिकेतनेभ्यः Bk. 11. 17. -ज a. dreamt. -तन्द्रिता languor produced by drowsiness. -दर्शनम् dream-vision. -दृश a. dreaming. -दोषः involuntary seminal discharge, *pollutio nocturna*. -धीगम्य a. perceptible by the intellect only when it is in a state of sleep-like abstraction; स्वप्नाय स्वप्नधीगम्यं विद्यात् तं पुरुषं परम् Ms. 12. 122. -प्रपञ्चः the illusion of sleep, the world appearing in a dream. -विचारः interpretation of dreams. -शीलः a. disposed to sleep, sleepy, drowsy; न चातिस्वप्नशीलस्य जाग्रतो नैव चार्जुन Bg. 6. 16. -सृष्टिः f. the creation of dreams or illusions in sleep.

स्वप्नज् a. Sleepy, sleeping, drowsy; अहं स्वप्नं प्रसादेन तव बन्दाहमिः सह Bk. 7. 25.

स्वप्नया, स्वप्नयया ind. In dream; स यत्रैतत् स्वप्नया चरति Bri. Up. 2. 1. 18.

स्वप्नालु a. Sleepy, drowsy.

स्वप्नाजनम् Delighting, making happy; see सभाजनम्.

स्वप्नेकः A year.

स्वयम् ind. 1 Oneself, in one's own person (used reflexively and applicable to all persons, such as myself, ourselves, thyself, himself &c. &c., and sometimes used with other pronouns for the sake of emphasis); विष्वक्क्षेत्रेऽपि संबन्धं स्वयं छेत्तुमसांप्रतम् Ku. 2. 55; यस्य नास्ति स्वयं प्रजा शास्त्रं तस्य करोति किम् Subhās.; R. 1. 70; 3. 20; 2. 56; Ms. 5. 39. -2 Spontaneously, of one's own accord, without trouble or exertion; स्वयमेवोत्पद्यन्त एवंबिधाः कुलपांशवो निःस्नेहाः पशवः K. -Comp. -अधिगत a. self-acquired. -अनुष्ठानम् one's own achievement. -अर्जित a. self-acquired. -इन्द्रियमोचनम् spontaneous emission of semen. -ईश्वरः an absolute sovereign. -ईहितलब्ध a. gained by one's own effort; अनुपधन्न् पितृद्रव्यं श्रमेण यदुपाजितम् । स्वयमीहितलब्धं तत्राकामो दातुमर्हति ॥ Ms. 9. 208. -उक्तिः f. 1 voluntary declaration. -2 information, deposition (in law). -उद्यत a. offered spontaneously. -उपागतः a son who offers himself voluntarily to an adoptive parent. -कृत a. self-made, natural. (-तः) an artificial or adopted son. -गुप्ता Mucuna Pruritus (Mar. कुयली). -ग्रहः taking for one-self (without leave). -ग्राह a. 1 voluntary, self-choosing. -2 one who takes forcibly. (-हः) self-choice, self-election; नितम्बिनीमिच्छसि मुक्तलज्जां कण्ठे स्वयंप्राहनिषक्तबाहुम् Ku. 3. 7; Māl. 6. 7. -जात a. self-born. -ज्योतिस्व self-shining. -दत्त a. self-

given. (-तः) a boy who has given himself to be adopted (by his adoptive parents); one of the twelve kinds of sons recognised in Hindu law; मातापितृविहीनो यस्यत्को वा स्यादकारणात् । आत्मानं स्पृशयेद्यस्मै स्वयंदत्तस्तु स स्मृतः ॥ Ms. 9. 177. -दृश a. self-evident. -पाठः an original text. -प्रकाश a. self-manifesting. -प्रभ a. self-shining. -प्रभु a. self-powerful. -भुः N. of Brahman; शंभुस्वयंभुहरयो हरिणक्षणाणां येनाक्रियन्त सततं गृहकर्मदासाः Bh. 1. 1. -भुवः 1 the first Manu. -2 N. of Brahman. -3 of Śiva. -भू a. self-existent; त्वमेको ह्यस्य सर्वस्य विधानस्य स्वयंभुवः Ms. 1. 3. (-भूः) 1 N. of Brahman. -2 of Viṣṇu. -3 of Śiva. -4 of Kālā or time personified. -5 of Kāmādeva. -6 a Jaina deified saint. -7 the female breast. -8 the Supreme Being. -भूतः N. of Śiva. -भूत a. self-maintained. -चरः self-choice, self-election (of a husband by the bride herself), choice-marriage. -वरा a maiden who chooses her own husband; ततस्ते युधुवुः कृष्णां पञ्चालेषु स्वयंवराम् Mb. 1. 61. 30. -श्रेष्ठः N. of Śiva.

स्वर् 10 U. (स्वरयति-ते) To find fault, blame, reprove, censure.

स्वर् ind. 1 Heaven, paradise; as in स्वर्लोक, स्वर्वेद्या, स्वर्भानुः, &c.; त्वं कर्मणां मङ्गलमङ्गलानां कर्तुः स्म लोकं तनुषे स्वः परं वा Bhāg. 4. 6. 45. -2 The heaven of Indra and the temporary abode of the virtuous after death. -3 The sky, ether. -4 The space above the sun or between the sun and the polar star. -5 The third of the three Vyāhritis, pronounced by every Brāhmana in his daily prayers; see व्याहृति. -6 Radiance, splendour. -7 Water. -ind. (used in nom., acc., gen., or loc. case); स्वर्लोकैर्भवनवैविध्यभूषितां पुरंदरः स्वरिच यथामरावतीम् Rām. 7. 11. 50; साधोरपि स्वः खलु गामिताधो गमी स तु स्वर्गमितः प्रयाणे N. 6. 99 (herein abl. case, स्वर् = स्वर्गात्). -Comp. -अतिक्रमः reaching Vaikunṭha (beyond heaven). -आपगा, -गङ्गा 1 the celestial Ganges. -2 the galaxy or milky way. -इक्ष्वाणः a strong wind. -गत a. dead. -गतिः f., -गमनम् 1 going to heaven, future felicity. -2 death. -गिरिः Sumeru. -जित् m. a kind of sacrifice; यजेत वाश्वमेधेन स्वर्जिता गोसवेन वा Ms. 11. 74. -तरुः (स्वस्तरुः) a tree of paradise. -दृश m. 1 an epithet of Indra. -2 of Agni. -3 of Soma. -धुनी, -नदी (forming स्वर्णदी) the celestial Ganges; सद्यः पुनन्त्युपस्पृष्टाः स्वर्धुन्यापोतुसेवया Bhāg. 1. 1. 15. -भानवः a kind of precious stone. -भानुः N. of Rāhu; तुल्येऽपराधि स्वर्भानुर्भानुमन्तं चिरेण यत् । हिमांशुमानु प्रसते तन्म्रदिमनः स्फुटं फल्म् Śi. 2. 49. °सदनः the sun. -मणिः the sun. -मध्यम् the central point of the sky, the zenith. -यात a. dead. -यात् a. dying. -यानम् dying, death. -योषित a celestial woman, *apsaras*. -लोकः the celestial world, heaven. -वधूः f. a celestial damsel, an *apsaras*. -वापी the Ganges. -वारवामभू (see -वधू above); स्वर्वावामभ्रुवः नृत्यं चक्रुः Cholachampū p. 22, Verse 51. -वेद्या 'a courtesan of heaven', a